

VİRİLİO VE "HIZLANDIRILMIŞ HAKİKAT" (Gerçekliğin Yok Oluş Estetiğine İlişkin Bir Deneme)

Yrd.Doç.Dr. Hüseyin KÖSE*

ÖZET

Virilio'ya göre, yeni küresel enformasyon teknolojisinde öne çıkarılan şey, artık mekan değil, zamandır. Daha doğrusu, "hızlandırılmış zaman"dır. Hızlandırılmış zamanın doğrudan çıktısıysa "hızlandırılmış gerçeklik" olgusunda karşılığını bulmaktadır. Buna bağlı olarak, dünyasal zamanı ve mekanı kavrayışın temelinde, "etkin bir varoluş"tan ziyade, bir "tele-varoluş" eğilimi yatmaktadır. "Tele-varoluş" perspektifinden bakıldığında, modern dönemlere özgü "geçmiş, şimdi ve gelecek" şeklinde belirlenmiş olan üçlü süre sınıflaması, dünyasal hakikati tanımlamaya yetmemektedir. Çünkü modern sonrası bu yeni dönemde, hem yoğunlaştırılmış, hem de hızlandırılmış bir gerçeklik sunumunun etkisi, hız duyumuyla birlikte, dünyasal zaman ve mekanın doğallığını parçalamış, gerçekliği salt bir zaman dışılık ve mekan dışılık düzlemine indirgemıştır.

Anahtar Kelimeler: hızlandırılmış zaman, tele-varoluş, enformasyon teknolojisi, hızlandırılmış hakikat, hızlanım sineması

ABSTRACT

According to Virilio, what put forward in new global information technology is the time not anymore place. Indeed, it is "accelerated time", if accelerated time is directly output, it finds itself in accelerated reality. Depending on this, the tendency of "only one existence" lie in the basis of comprehension of worldly time and place rather than an "effective existense". When looked at the perspective as regards only one existence, tripartite duration classification determined as in past, now and future isnt enough to define worldly reality. Because, in this new period, the impact of presentation of reality both intensified and accelerated to pather with speed sensation has broken down the naturalty of wordly time and place and reduced the reality to a solely simultaneousness and establishment.

Key Words: accelerated time, effective existence, only one existence, information technology, accelerated reality, speed

Günümüz çağdaş enformasyon söylemi genellikle iki tür "olay"ı varsaymaktadır: Toplumsal alanda üretilen olay ve olayları sunma tarzının yol açtığı olay. Bu da kısaca şu anlama gelmektedir: Toplumsal dünyada

* Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

olayları göstermeye aracı olan biçimler, asıl olayın/hakikatin kendisi haline gelebilir. Gerçeklik de, bu anlamda, kendisini tanımlayıcı birçok temsile dönüşebilir. Patrick Charaudeau başta olmak üzere birçok Fransız iletişim bilimcinin temelde işaret ettiği şey budur. Yine bu bakış açısından düşünüldüğünde, televizyon, diğer medya araçlarına oranla "daha fazla" bir içeriğe sahiptir. Bu içeriğin özü görüntüdür, otantikliğin güvencesidir. Ancak Paul Virilio, "Enformasyon Bombası" adlı çalışmasında, özellikle bu ikinci olay türü bağlamında yeni bir şeyden; olayın nitel boyutunu oluşturan gerçekliğin artık hızlanmış bir gerçeklik olduğundan söz ederek bir adım daha öteye gitmektedir. "Hızlandırılmış Hakikat" teması, küresel medya çağına özgü yeni bir gerçeklik olgusunu gündeme getirmektedir. Konu, telekomünikasyon teknolojisinin hızla yaydığı bu yeni gerçeklik türünün dünyasal zaman ve mekan algılamasını "hız duyumu" içerisinden yeniden tanımlaması bakımından önemlidir. Temelde hız kavramıyla doğrudan ilişkilendirilmiş bulunan bir enformasyon biçiminin "şimdi, geçmiş ve gelecek" şeklinde belirlenmiş olan klasik üçlü süre sınıflandırmasını da yeniden düşünmemizi gerektiren bir yönü mevcuttur.

Bu çalışmada, Paul Virilio'nun "hakikatin hızlandırılması" ve buna bağlı olarak "gerçekliğin yok oluş estetiği" şeklinde adlandırdığı olguların hız-enformasyon ilişkisi, görsel kültür ve tele-varoluş kavramları çerçevesinde sorunsallaştırılmasına çalışılmıştır.

Enformasyon ve Hız Kavramı

Virilio'ya göre, enformasyonun etkileme gücü, artık yeni bir "teknobilim"le, bir "aşırılık bilimiyle" birleşmiş ve bu biçimiyle de enformasyon söylene artık "önceden olduğu gibi, Tarihin ilerlemesinin bir öznesi değil, *hakikatin hızlanmasının yarattığı baş dönmesinin bir öznesi*" (2003;9) haline gelmiştir. Yapılandırılışı içinde dilsel bir eylemi gerektiren medya söylemi, aynı dili konuşan ya da ideal bir alıcıya işaret eden, iletişim yeteneğine sahip bir özne ürettiğine göre, söylemin içerdiği ideolojik unsurun varlığı mutlaktır. Virilio'nun temel tezi, hızlandırılmış hakikatin içinden tanımlanan olayların bu söyleme taraf olmayanlar aleyhine yarattığı "dehşet dengesi"yle ilişkilidir. Artık bilimsel ve mutlak bir doğru arayışı yoktur. Hakikat, yanılsama dolu perspektifler üreten sanal bir dünyanın aşırılığı içinde yitip gitmiştir. "Dünyayı temsil etme araçları" da, bu anlamda, "bilimsel yok oluş estetiğine yardımcı olmaktadır" (Virilio;2003;9). Virilio'ya göre, bu durum medya; özellikle de elektronik medya gibi akışkan ve kolektif nitelikli iletişim biçimlerinin durumunda daha nettir. Çünkü varsayılan bu ideal alıcı, birçok öznel nitelik ve farklılık barındırmasına rağmen ve dahası, bu

özelliklere sahip milyonlarca birey varolduğu halde, küresel düzeyde homojen nitelikli bir tek alıcı olarak düşünülmektedir.

Yeni küresel dünyanın "tele-gözetim" stratejisi, aynı zamanda hızlandırılmış hakikatin farklı düşüncelerin olduğu kadar, farklı "mekanların sonunu" getiren stratejisidir de. Burada söz konusu olan, "telekomünikasyon araçlarının içine sıkışıp kalmış küçük bir gezegenin mekanının sonunun başlamış olmasıdır" (Virilio;2003;12). Mekanın sonunu getiren telekomünikasyon mucizesi, bir yandan "tele-kıta"ların ortaya çıkışını müjdelerken; bir başka düzlemde de, kıtalar arası yaydığı görüntülerle her şeyi söylemek ve göstermek anlamında bilgi sorununa yeni bir boyut katmıştır. Özellikle de "anın gerçekliği"ni öne çıkaran fotoğrafik görüntü aracılığıyla "doğrudanlık"ın programlanması ve kıtalar arası enformasyon bağımlılığı, evrensel bir değer olarak olayın görelî ve kısmî bakış açılarını mutlaklaştıran bir saplantıya dönüşmüştür. Bu gelişmeye ek olarak, telekomünikasyon ve özellikle de TV aygıtının sürekli olarak dramatisasyon "scoop"u ve duygusal boyuta ilişkin mübalağalı bir anlatımı karmaşık genel bir işleyiş olarak yaygınlaştırması, Virilio'nun sözünü ettiği hakikatin yok oluş sürecini daha da derinleştirici etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca artık karşılıklı etkileşimden duyulan hoşnutluk, sürekli olarak geri besleme (feed-back) yardımıyla sağlanacak bir dönüşüm yerine, "genelleşmiş (küresel) interaktifliğe bağlı bir *kaza* tehdidini getirmektedir beraberinde" (Virilio;2003;14). Bu, Virilio'nun deyimiyile "değişimin dünyasallaştırılması"; varolan gerçekliklerin *yüzeyinde* hüküm süren "sonlu bir dünyanın *içidir*" (2003;14). Her bakımdan "enformasyon bombası"yla aydınlatılmış bu yüzey, hakikate ilişkin bir sıkışmanın yeri olduğu kadar, yine Virilio'nun deyimiyile "anlık zaman sıkışmasıyla" (2003;19) sanal gerçekliğe odaklanmış yeni bir algılama tarzının dolaşıma sokulduğu yerdir. Bu nedenledir ki, yeni sentetik görme biçimleriyle tanımlanabilecek bu yeni çağda, artık enformasyon düşünsel ve kültürel bir alışverişten çok, artık sınırsız imge tüketimciliğine ve bizi "alışverişlerin dünyasal zamanına" çağırarak "çevremizdeki gerçek dünyanın yerini alan sanal bir görüntüye *ışık vermek* zorundadır" (2003;19). Hızlandırılmış enformasyonun işaret ettiği bir başka şey, bireyin "düşünen bir varlık" olarak temsilinde değil, insan beyni ile makine (bedensiz varlık) arasındaki ilişkiye karşılık gelen içeriksiz bir metaforda cisimleşmektedir. Buna göre, üzerinde yeterince düşünmek için gereken zaman bulunmayan olayların temel anlatısı, "hiçbir şeyin gerçekleşmemesi, (buna karşılık) her şeyin geçip gitmekte oluşu"na (Virilio;2003;21) dair bir yüceltim fikrinin ortaya konmasıdır. Dünyasal hakikate ilişkin bu duyum yitimi, bir değer olarak iletişimin oluşum sürecine ilişkin tarihsel bir kırılmayı haber vermek yanında, artık "bir *hayalet uzuv*

haline gelen bir dünyayı" (Virilio;2003;22) da haber vermektedir Virilio'ya göre.

Dünyanın Gerçeksizleşmesi ve "Hızlanım Sineması"

Virilio, bu söz konusu kırılmanın izlerini toplumsal/kültürel yaşamın her alanında görmektedir. Sözelimi, yirmili yılların Holywood'u üzerinde düşünürken, yazar, özünde bir "hızlanım sineması" şeklinde adlandırdığı bu sanatsal oluşumun ardında da, açıkça "dünyanın gerçeksizleşmesi felaketini" (2003;28) bulgulamaktadır. Holywood çıkışlı hızlanım sineması, en geniş anlamıyla enformasyon teknolojisinin her tür çatışmadan arındırılmış yalın bir evren tasarımı uğruna araçsallaştırılması, ufki ve düşünsel düzlemde de her şeyi soğuran devasa bir kategori olarak sunulmasıdır. Bu sinemanın temel felsefi dayanağı ise, kafalardaki normal boşluk duygusuyla rahatsız edilen her tür yaşamsal sorgulamanın hızlandırılmış gerçeğin yüzeysel açılarıyla bozulması; özetle, "yaşama acısının bastırılması"dır (Virilio;2003;37).

Ne var ki, "yaşama acısının bastırılması"nın kendisi de, dramatik olanın yine dramatik olanla daha da derinleştirilmesinden ibarettir. Dramı dramla bastırmak, Virilio'nun deyimiyle "dünyanın gerçekleştirilmesi felaketinin" (2003; 41) ilk adımındır. Çünkü medyatik görüntünün belirleyici olduğu an, enformasyonun yoğun dramatik bir temsile dönüştüğü andır, bilinçsiz arketiplerin yüceltiği andır. Burada söz konusu olan, enformasyonun üretimi ve yaratımının paylaşımından duyulan haz değil, iletilerin oluşturduğu emek anı'nın kaydı ya da yeniden-üretiminden ziyade; İzzet Yasar'ın da belirttiği gibi; "tam tersine, donmuş emeğin, deri altına gizlenmiş fiction'u adeta yırtarak, bakış'la karşılaşması ve izleyen gözün retinasına doğrudan kaydedilmesidir"(1999;14). Bu bakımdan, hızlanım sinemasında, görüntü ya da iletilerin hızlılığı, belli bir gerçeklik yaratımı sürecine eşlik etmek yerine, doğrudan doğruya ona "müdahale" etmektedir.

Uzak ya da yakın plan çekimlerin işlevi için de yine aynı şey geçerlidir. Hızlı bir şekilde "birbirini takip eden yakın plan insan yüzü çekimleri (açık bir biçimde) izleyicinin 'uzay duyumu'nu iptal etmeye yöneliktir" (Yasar;1999; 96). Bu tür hızlı imge akışı, beklenildiği gibi, "uyuşumun yapıcı bir öğesi"ni (Yasar;1999;30) değil, mekana ilişkin algısal bir parçalanmışlığı simgelemektedir. Aynı nedenden dolayı diyebiliriz ki, zamana ve mekana ilişkin algısal bir parçalanmışlığı daha da genişleten dinamik imgelerin söylemi, hız kavramının yakalanamaz ritmi sayesinde "iğdiş edilmiştir". Böyle bir söylemle çerçevelenmiş bir dünya, sürekli kazalar mekanından başka bir şey değildir. Böyle bir kazalar mekanı yalnızca sesin ve görüntünün şifa dolu toprağında sözün bastırılmasından

başka bir amaca da hizmet etmez. Hızlı görüntüler yardımıyla oluşturulan bu basınç, Bourdieu'nün de dediği gibi, olsa olsa "sözün ve düşüncenin dolaşımını terörize eder" (Akt.Bora; 2001;18). Aynı olumsuzluk, dinamik imgelerin *her yerdeliği* yüzünden, bakışın ayrı ayrı mekanları aynı anda algılayışıyla, algıda temel bir çarpıklığa neden olur. Virilio'nun da deyimiyle, enformasyonun "dromosferik (hız-küresel)" evriminde, bakışın ayrıcalıklı satış noktalarına taşınarak yerinden edilmesi, aynı zamanda "uzaktan hareket etmenin yarattığı dromolojik gerçeklik etkisinin yüzeysel zamanını icat etmiştir" (Virilio;2003;112). Bu yüzeysel zaman, hızlanım sinemasının da dünyasal zamanı ve mekanı başlıca "gerçeksizleştirme" edimidir. Bu gelişme, sinemanın ilk ortaya çıkış yıllarında, ne Melies'nin temsil ettiği "düşlemsel" geleneği; ne de Lumieres'lerin öncülük ettiği "belgesel-gerçekçi" geleneği savunulur kılmamaktadır artık. Çünkü gerçekliğin hızlanması, sinemada yeni montaj teknikleriyle rastlantı ögesini düşlemsel boyutta bir "kader" gibi tanımlarken; sinemanın modern devirlerine ait olan geçmiş, şimdi ve gelecek gibi süre sınıflandırmalarını da her tür belgesel kesinliğin dışına itmektir. Hızın yarattığı yeni gerçeklik duyuları, bir yandan mekan içindeki maddi varoluş biçiminin daralmasını simgelerken; diğer yandan, hızlandırılmış zamansal boyutlar içinde algılanan doğal ya da fizik-mekansal varoluş hissini de daraltmaktadır. Dolayısıyla, dünyasal gerçekliğin algılanışına ilişkin ne düşlemsel, ne de belgesel-gerçekçi bir duyusun varlığı mümkündür artık. Virilio'nun sözleriyle ifade edersek, bu yeni evrede artık "maddi hacim 'etkin varoluş' gibi bir geometrik değeri kaybetmekte, 'tele-varoluş' sayesinde olguların doğallığına galebe çalan görsel-ışitsel bir hacim çıkmaktadır ortaya" (2003; 114). En masum tanımlamayla görsel iletişimin mutlak zaferi olarak adlandırılabilir bu gelişme, Benjamin'in deyimiyle "imgenin okuma yazma bilmeyen topluluklarını" yaratmıştır (Akt.Virilio;2003;39).

Alain Gauthier de 1993 yılında L'Harmattan yayınevinde yayımlanan *L'Impact de l'image* (Görüntünün Etkisi) adlı çalışmada, görsel iletişimin dille ve gerçekliğin temsil biçimleriyle bağlantısına ilişkin Virilio'nun savlarını haklı çıkaracak görüşler öne sürmektedir. Gauthier'e göre de, içinde yaşadığımız ve "tele-gözetim" kavramında ifadesini bulan enformasyon çağında gerçekliğin temsili ile en sabırlı araştırmaların ortaya koyduğu bir gerçeklik temsili arasındaki ayrım, görsel iletişim biçimlerinin artık "dil'in bir alt yazısı ya da işaretler arası bir geçiş ögesi yaratmasında" yatmaktadır (Gauthier; 1993;37). Gauthier, sözün artık görüntünün arka planına geçmesiyle, "görüntünün evrensel bir dilin içeriğinde genelleştirilmiş iletişimin fantazmasını gerçekleştirdiğini" (1993;37) belirtmektedir.

"Tele-Gözetim" ve Yeni İktidar Yapılanması

Nasıl ki Virilio, "hakikatin hızlanması" olarak adlandırdığı olguda, dünyasal gerçekliğe ilişkin "adı konulamayan bir teknik bulaşma tarafından aktarılan kalıtsal bozuklukların" (2003;41) bir yansımasını görüyorsa, Gauthier de "görüntüyü her şeyden önce süreye ve anlıksal gerçeğin kalıcılığına yapılmış bir müdahale" (1993;38) olarak görmektedir. Başka bir deyişle, Gauthier, görüntünün gerçekliğin zamansal kontrolünü hakim bir ikna unsuru olarak değil, "ivedi bir gönderi olarak görselleştirilmiş zamana taşıdığından" (Gauthier;1993; 38) söz etmektedir. Gauthier'nin sözünü ettiği görselleştirme süreci, dolaysız biçimde bir hız çevrimine kazanmıştır. Gauthier'nin bu görsel sürecin hızlılığından kastettiği şey, aslında zamanın araç (medium) yoluyla denetimi, mesajı yapılandırılan şeyin bizzat zamanın kendisi olduğudur. Virilio ise, bu hız fikrine ek olarak "görsel bir kirlilik"ten söz etmektedir. Buna göre, adım başı, karşılaşmak istemeyeceğimiz afişler, ilanlar ve spot reklam cümleleriyle yaratılan bu kirlilik, zihinsel bir görüş bulanıklılığının da temeli, alt yapısıdır. Özellikle Amerikan reklamcılığını söz konusu görsel kirliliğin baş sorumlusu olarak gören Virilio'ya göre, "yeni bir dünya ekolojisi" (2003; 46) oluşturmayı hedefleyen bu anlayış "dünyanın bütün büyük şehirlerini birkaç saat içinde aynı afişle baştan aşağı donatarak, böylece şu zavallı dünyada yaşayan bütün şehirlileri kendi isteklerine rağmen, kendilerine sunulanı değil, *dayatılan* şeyi görmek zorunda bırakacaktır" (Virilio;2003; 46). Bu girişim, post-modern dönemin büyük bir işgüzarlığı olarak, hızlı, kültürel bir trafiğin de başlangıcıdır. Gauthier'nin birkaç sayfa ileride ifade ettiği düşünce de tastamam budur. Virilio'nun dolaşımdaki görsel kirliliğe ilişkin çıkarsamaları, Gauthier'de mesajların kaynağında, yani araçta karşılığını bulmaktadır: "Araç, kalıcı olmayan parçalardan kurulu bir söz fazlalığıyla 'durduraksız' görüntülerin yakalanması olanaksız yayılımını kullanmaktadır" (Gauthier;1993;40).

Dolayısıyla, Virilio'da aslanan mesajların biçimsel aracılığıyla kurulan hakikatin hızlanması düşüncesinin öncelikli konumuyken; Gauthier'de aslanan, aracın ikinci bir zaman rejimine geçişe izin vermesidir. Buna göre, görüntünün zamanı, yeni bir hakikat ya da hakikatler tanımlamasına olanak tanıyan, bununla birlikte, olayların ve kolektif duyguların açıklamasını işaret eden tek özel varlık şeklimizdir. Yine, Virilio'da küresel bir "tele-gözetim"le sonuçlanan bu hakikat hızlanması, kolektif paylaşıma yeni açıklamalar getirirken; Gauthier'nin doğrudan doğruya aracın (medium) denetimine tabi olan ve araç tarafından yapılandırılan zamanında, alıcıyı/izleyiciyi belli bir davranış kanalına sokmak için değil, salt bir görev olarak kullanmaktadır. Çünkü her şeyden önce, Virilio'nun "tele-gözetim"den anladığı şey, "kendi kaygılarını,

saplantılı korkularını bir yaşama alanının aşırı teşhiri yoluyla bütün bir çağla paylaşmak"tır (Virilio;2003;59). Hızlandırılmış gerçekliğin temel anlatısı da, bu yüzden, "toplumsal tele-yakınlık'ın fantastik varoluşudur" (Virilio;2003;59). Söz konusu "tele-yakınlık"ın bireysel davranışlarda belli refleksleri değil, belli şartlı refleksleri öngörmesi ise, söz konusu yakınlık durumunun yapaylığının bir güvencesi olarak anlaşılmalıdır. Bütün bakışları ve duyuları belli ayrıcalıklı satış noktalarına yönelten böyle bir yakınlığın evrensel gözetlemeciliğin açık ve nitel bir belirtisi olması da aynı şartlı reflekslerin bir ürünüdür. Nitekim, Virilio'nun aynı şartlı reflekse uyum derecesinin damgasını taşıyan bir "dünya vatandaşı"ndan söz etmesi boşuna değildir. Virilio'nun deyimiyle; "dünya vatandaşı, artık paylaşılan refleksin değil, şartlı refleksin belirlediği bir tür *aile oyununun* tüketicisidir. Bugün istatistik olarak da tespit edilen tavırların kiteselleşmesi olgusu, demokrasinin kendisini de tehdit etmektedir" (2003;65). Buradan bakıldığında, sözgelimi bugün ABD'nin Irak savaşı özelinde tanık olduğumuz denizler aşırı siyasi müdahaleciliği ve benzer girişimlerle haklılaştırılmaya çalışılan düşüncelerin ardında, gezegen barışının tesisi gibi asılsız bir iddia etrafında oluşturulan küresel bir kamuoyunun ve devletler nezdinde uyulan bir şartlı refleksin demokratik değil de ekonomik itkilere yönetildiğini görmek bakımından hiç de şaşırtıcı değildir. Çünkü yine Virilio'nun da belirttiği gibi, bugün artık "ekonomik savaş, kendini büyük bir iletişim özgürlüğü savunusunun ardına gizleyerek faaliyet göstermektedir" (2003;64). Söz konusu ekonomik savaş, kendine özgü yeni bir iktidar yapılanması yaratmakta, devletleri bile iktidarsızlaştıran bir işleyişle, uluslar ötesi yeni bir iktidar mekanizmasının dolaşıma sokuluşuna işaret etmektedir. Bu yeni iktidar yapılanmasının iş yaşamındaki yansıması ise, çalışma zamanıyla özel hayat arasındaki ayrımı ortadan kaldıran yeni birtakım uygulamaların başlatılması bakımından oldukça çarpıcıdır. Artık hemen hemen tüm gelişmiş ülkelerde yarı-zamanlı yerine, *sıfır zaman*'lı iş görüşmelerine imza atılması genel eğilimini başlatan bu uygulamaya göre; "şirketler cep telefonu sayesinde çalışanlarının özel hayatları ile çalışma zamanları arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır" (Virilio;2003;67). Virilio, iş yaşamındaki teknoloji -cep telefonu- destekli bu yeni iktidar yapılanmasıyla zaman denetimi uygulamasını "hane içi köleliğin yeniden icadı" (2003;67) diye adlandırmaktadır. Şirketlerin ne zaman isterlerse çalışanlarını "iş başına çağırabileceklerini" anlatan bu yeni eğilimle birlikte, artık Foucault ve Deleuze'ün daha önceden haber verdikleri "kapatma ve kontrol toplumları" tespiti, Virilio'yla birlikte yeni bir küresel "tele-gözetim" evresine girmiş bulunmaktadır. Bu yeni dönemin öncekilerden farkı, yetkeci kişilik ve toplum örüntülerinin yol açtığı baskıcı biçimler değil, tekno

kültürel gelişmeler, dikişsiz enformasyon ve telekomünikasyon arasındaki suç ortaklığıyla birlikte yürüyen katıksız bir zaman ve mekan denetimi fikridir. Dahası, küresel düzlemde, sıkıştırılmış bir zaman kategorisi içinde gerçekliğin hızlandırılarak denetim sağlayıcı bir güce indirgenmesinin yarattığı rahatsız edici bu yeni görünüm, beraberinde daha derin sorunlar getirmektedir. Virilio'nun da deyimiyle, artık "iletişimin alışılmış teknik sorunlarının yanına, anında yorum yapmanın getirdiği korku verici tuzaklar eklenmiştir" (2003;69).

Bundan başka, denebilir ki, imaj teknolojisinin hıza dayalı evreninde *seyretmek*, asıl harekettir. Dolayısıyla belli bir yorumlama düzlemine gereksinme duymadan yaşamının temel şartı, hıza uyum sağlanılmadığı zamanlarda, ona *boyun eğmektir*. Gauthier'nin yerleşik görüntü (image endemique) adını verdiği şey de temelde budur. Yerleşik görüntü, Gauthier'ye göre, zamanın sığınağına yerleşmiştir; bir anlamda, bu, medyatik yoğunluğun büyüklüğü, Virilio'nun "optik karanlığın genişlemesi" adını verdiği şeydir. Gauthier, bir imge aktarım aracı olarak TV ekranı ile herhangi bir başka gündelik ulaşım aracı arasındaki hız ve gerçeklik duyumu açısından hissedilen farkı güzel bir örnekle şöyle açıklamaktadır: "Hız, temelde nesnelere ve dekordan yararlanır ve bizler, indirgenmiş bir alanda kalmaya mahkum edilirdir. Sözgelimi bir motosiklet üzerindeyken, makineyle (motosiklet) uygun haldeyizdir; hız duyumu korunmuştur. Buna karşılık ekran, bize sadece özel etkiler sayesinde yeniden ulaşan bu izlenimi bozar. İmaj teknolojisi, uzamı yeniden üretir; uzamın bir plandan diğerine geçişi (zamansal) boyutun kaba değişimlerini simgeler" (1993;86). Gauthier, gerçek dünyadaki hız duyumunun zamansal ve uzamsal duyumu birleştirici ya da birbirinden ayırıcı etkilerini, ekrandan yansıyan ve ekran aracılığıyla yeniden üretilmiş dünya imgelerinin algılanışı üzerinde geçersiz kılacak sanal bir mekanizmaya vurgu yapmaktadır. Her şeyden önce, ekranda görüntüsüz bir zaman, boşluğun simgesidir. Buna karşılık, Gauthier'ye göre, "medyatik görüntü israfı" ise, "bizim için lüks ve olayları kendi yüzeysel çarpıklıkları içinde kısaltılmış (zamansal düzlemde sıkıştırılmış) bir vizeye uyarlamak haline gelmiştir. Bu yüzdendir ki, görüntü, *görüntüden* başka bir şeyi çağırılmaz" (Gauthier;1993; 56).

SONUÇ

Virilio'ya göre, yeni küresel enformasyon teknolojisinde öne çıkarılan şey, artık mekan değil, zamandır. Daha doğrusu, "hızlandırılmış zaman"dır. Hızlandırılmış zamanın doğrudan çıktısıysa "hızlandırılmış gerçeklik" olgusunda karşılığını bulmaktadır. Buna bağlı olarak, dünyasal zamanı ve mekanı kavrayışın temelinde, "etkin bir varoluş"tan ziyade, bir

"tele-varoluş" eğilimi yatmaktadır. "Tele-varoluş" perspektifinden bakıldığında, modern dönemlere özgü "geçmiş, şimdi ve gelecek" şeklinde belirlenmiş olan üçlü süre sınıflaması, dünyasal hakikati tanımlamaya yetmemektedir. Çünkü modern sonrası bu yeni dönemde, hem yoğunlaştırılmış, hem de hızlandırılmış bir gerçeklik sunumunun etkisi, hız duygusuyla birlikte, dünyasal zaman ve mekanın doğallığını parçalamış, gerçekliği salt bir zaman dışılık ve mekan dışılık düzlemine indirgemıştır.

Bu açıklamalardan hareketle diyebiliriz ki, hız temelinde yapılandırılmış olan görüntü, "sıkıştırılmış vizyon"dur; yüzeysel gerçeklikleri tüm çarpıklıkları içinde açığa vurur. Yine bu düşünceden hareketle diyebiliriz ki, görüntü, geniş ve hızlı yayılımı yüzünden kendi duygusal verimini yitirmiştir. Bize yalnızca ondan arta kalan şey, "tamamıyla yapay, yeniden kurulmuş bir evrendeki görselleştirilmiş olaylardır" (Gauthier;1993; 33). Bu çerçevede, Virilio'nun asıl kaygısı ise, aynı sıkıştırılmış vizyonun doğal bir sonucu olarak, yalnızca çok yakında birbirimize söyleyecek bir şeyimizin olmaması değil, aynı zamanda "birbirimize herhangi bir şey söyleyecek zamanımızın da olmamasıdır. Tıpkı mektup yazmayı hızlandıracağı söylenen faks (ve elbette internet) devrimi karşısında nasıl yazı yazacağımızı bilemediğimiz gibi" (Virilio;2003; 72). Bu da yetmiyormuş gibi, içinde bulunduğumuz *sinematik* çağın en büyük tehlikesi, belki de gündelik hayatın zaman ve mekan sınırlarını bir mekan dışılık ve zaman dışılık düzeyine indirgemiş olmasıdır. Bilginin sınırsız gelişiminin dramatik olan yanı, belki de budur. Özellikle internetin, tıpkı Ezop'un dil hikayesinde olduğu gibi, çift uçlu bir paradoksla damgalanmış olmasının nedeni de budur. Ya da belki, Virilio'nun dediği gibi; " geleceği haber verilen bir teknik devrim bir dramdan daha fazla bir şeydir. *Bilginin trajedisidir* " (2003; 104). Eğer bireysel hareketlerin akılcılığı, sonunda küresel bir akıl dışılıkla sonuçlanıyorsa" (2003; 109), eğer "küreselleşme, tarihin hızlanmasının tamamlanması değil sonlanması"ysa ya da bilginin teknik gelişimiyle patlatılmış *enformasyon bombası*, "dünyanın sunduğu imkanlar alanının kapanması" (Virilio;2003; 126) anlamını simgeliyorsa, neden olmasın?

Şu halde, sözü, bir an için tüm hayali uzuvlarıyla birlikte hareketsiz kalmış bir dünyanın ütöpik erdemine övgüde bulunmak adına, Virilio'nun dramatik bir biçimde sorma cesaretini gösterdiği şu ilginç soruyla tamamlayabiliriz: "Gerçekten de *hareket olmasaydı, kaza olur muydu?*" (2003; 88). Ya da yaşamını hızlandırılmış hakikatlerin kuşatması altında kurmaya çalışan tekno-kültürel bir uygarlığın dolaysız "özne"si bir insanlık için, acaba "Porche'si olmayan bir James Dean; Ferrari'si olmayan bir

Aynton Senna veya trajik bir road movie, yol filmi sonunda içinde öldüğü mercedes'i olmayan bir Lady Diana ne ifade ederdi?" (Virilio;2003; 89).

KAYNAKÇA

Bora, Tanıl (2001). "Entelektel Kısıtılmışlık ve Sözün Sınırları", *Birikim*, sayı: 144, s: 18.

Gauthier, Alain (1993). *L'impact de l'image*, Paris: Edition L'Harmattan.

Virilio, Paul (2003). *Enformasyon Bombası*, Çev: Kaya Şahin, İstanbul: Metis Yayınları.

Yasar, İzzet (1999). *Balta/Zar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.